

Тема 6.8

У чому полягає суть підприємництва

При вивченні цієї теми розглянемо визначення ознак підприємницької діяльності та її значення для економіки, відтак, з'ясуємо права і обов'язки підприємця та його відповідальність перед суспільством. Полегшить ваше розуміння теми вивчення таких базових понять, як: підприємництво, підприємницькі ризики, прибуток, соціальна відповідальність підприємців.

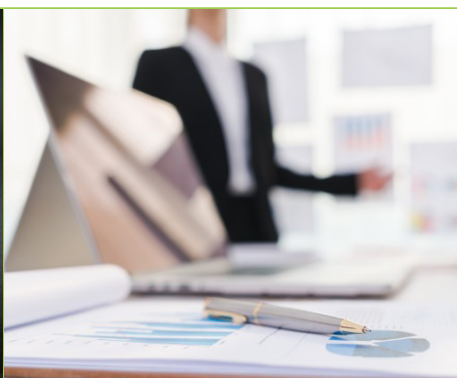
Ключові здобутки
у вивченні теми

3D

Досліджуємо внесок підприємців у досягнення людства.

Розуміємо відмінність між доходами і прибутками.

Діємо, визначаючи шляхи узгодження інтересів підприємця і суспільства.

	
Підприємець	Найманий працівник
Гідний дохід	Фіксована зарплата
Робочий час — 24 години на добу	Робочий час — 8 годин на добу

Проаналізуйте подану інформацію. Методом мозкового штурму визначте, які ще переваги та виклики можуть бути у підприємця та найманого працівника.

Модуль 1

Хто такий підприємець

Людина з будь-якою освітою і професійною підготовкою час від часу постає перед вибором: працювати за наймом чи розпочати власний бізнес? Упродовж всього дорослого життя це питання виникає у кожного. Деякі відповідають на це питання однозначно — краще працювати на себе. Таких людей називають бізнесменами або підприємцями. Соціологи та економісти вважають, що підприємливість — дуже рідкісний виробничий ресурс, який притаманний лише 7–10 % населення. Тому він є таким цінним.

«Підприємець — революціонер в економіці. Прибуток для нього — лише символ успіху. Головне — вступити на незвіданий шлях там, де закінчується звичний порядок».

Йозеф Шумпетер

■ **Підприємництво** — самостійна, ініціативна, систематична, здійснювана на власний ризик діяльність з виробництва товарів, надання послуг та виконання робіт (господарська діяльність) з метою одержання прибутку. (Стаття 4 Господарського кодексу України).

■ **Державна реєстрація суб'єкта підприємницької діяльності** — це юридична процедура отримання у відповідних державних органів влади свідоцтва про право здійснювати підприємницьку діяльність.

З попередніх тем вам відомо, що підприємці виконують важливі функції, а саме:

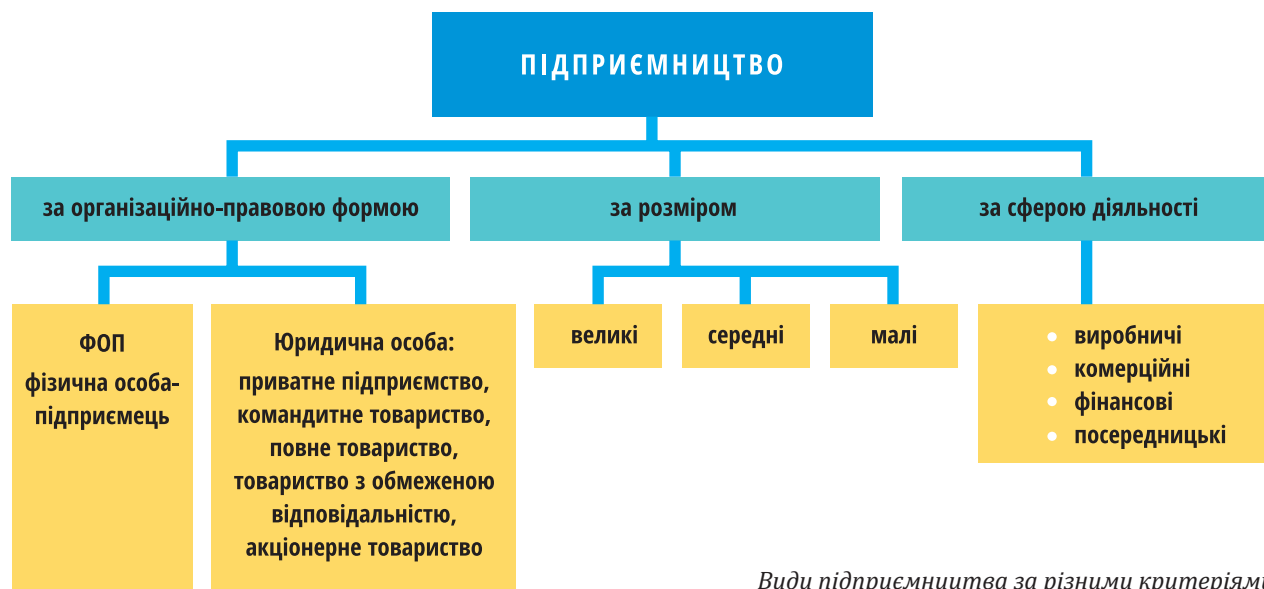
- організовують виробництво товарів і послуг;
- створюють робочі місця;
- впроваджують науково-технічні досягнення у виробництво;
- платять податки державі.

Але найбільш значущою функцією підприємців є здатність брати на себе відповідальність. Особливо це набуває ваги під час початку виробництва принципово нових товарів, з якими ще не знайомі споживачі, використання сучасних технологій або відкриття нових ринків збуту. Щоразу підприємець ризикує не тільки можливістю втратити капітал, вкладений у бізнес, але й втратою часу, здоров'я, репутації тощо.

Головною умовою здійснення підприємницької діяльності в Україні є її державна реєстрація.

Здійснюється ця процедура Державним реєстратором на підставі поданих громадянином юридичних документів. Після реєстрації підприємцю видається Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи підприємця чи юридичної особи підприємства і внесенням даних про цього суб'єкта в Єдиний реєстр підприємств, організацій та установ України (ЄДРПОУ).

Офіційно зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності можуть бути класифіковані за такими критеріями:

Види підприємництва за різними критеріями

Розглядаємо і обговорюємо

Підприємець / підприємця, бізнесмен / бізнесвумен, комерсант / комерсантка, менеджер / менеджерка, господар / господиня, власник / власниця, новатор / новаторка — це синоніми?

Проаналізуйте кожен термін з погляду на прояв у них ознак підприємництва: свободи рішень, ризикованості, прагнення прибутку та інноваційності, державної реєстрації.

Зробіть висновки щодо того, в якому контексті варто використовувати слова бізнесмен / бізнесвумен, менеджер / менеджерка, комерсант / комерсантка, господар / господиня, власник / власниця як синоніми поняття підприємець / підприємця.

Модуль 2

Прибуток чи дохід

У темі «Домашнє господарство як власник і споживач» ви з'ясували, що більшість населення отримує доходи від використання наявних ресурсів. З погляду економічної науки здатність до підприємництва — теж ресурс, який має приносити дохід. Однак для підприємця поняття прибуток і дохід не абсолютно тотожні. Оскільки для здійснення своєї діяльності підприємець залучає не тільки свої здібності, а ще й інші ресурси — земельні ділянки, приміщення, обладнання, працівників і відповідно несе й певні втрати, то його прибуток не дорівнює доходу. У його розпорядженні залишається тільки частина доходу після оплати всіх витрат і перерахування податків в бюджети всіх рівнів. Саме ця частина доходу називається прибутком.

Досліджуємо та обговорюємо

Ознайомтеся із наведеними ситуаціями та визначте, які види доходу є підприємницьким прибутком?

- 1) дохід вашої мами за оренду житла, що дісталася у спадщину;
- 2) дивіденди, які отримав акціонер підприємства;
- 3) дохід пенсіонерки, що продала на вокзалі кошик суниць;
- 4) різниця між доходом і витратами власника майстерні з ремонту взуття;
- 5) дохід власника авто, який підвіз попутника з одного міста до іншого;
- 6) дохід, який отримав лікар від пацієнта на знак подяки за операцію;
- 7) дохід власника банківського депозиту.

Модуль 3

Якими є права та обов'язки підприємця

Відповідно до Господарського кодексу України та інших законів України підприємець має і права, і обов'язки, а також несе адміністративну і кримінальну відповідальність за дії і наслідки власної господарської діяльності.

Обов'язки підприємця	Права підприємця
✓ забезпечити належні і безпечні умови праці працівникам; ✓ забезпечити оплату праці не нижчу від визначеної законом та її своєчасну виплату; ✓ забезпечити інші соціальні гарантії, включаючи соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення; ✓ вести фінансовий облік та сплачувати податки; ✓ не завдавати шкоди довкіллю; ✓ дотримуватися законодавства України; ✓ не порушувати права та законні інтереси інших.	✓ вільний вибір видів діяльності; ✓ вибір постачальників та споживачів продукції; ✓ самостійне формування програми діяльності; ✓ залучення ресурсів; ✓ встановлення цін на продукцію; ✓ розпорядження прибутком та іншим майном; ✓ організація внутрішньої структури бізнесу та створення філій; ✓ вільний найм працівників; ✓ здійснення зовнішньоекономічної діяльності; ✓ державна підтримка.

Існують певні обмеження для осіб, що планують розпочинати власну справу, від цілковитої заборони займатися виготовленням певної продукції (послуг) до часткового обмеження. Приватним підприємцям забороняється, наприклад, виробництво зброї, вибухових чи отруйних речовин, наркотичних та психотропних засобів, виготовлення державних знаків.

■ **Ліцензія** — це дозвільний документ, що видається Кабінетом Міністрів України або уповноваженим ним органом виконавчої влади, згідно з яким його власник має право на здійснення певного виду підприємницької діяльності, що потребує такого дозволу.

Здійснення інших видів діяльності обумовлюється спеціальними дозволами — **ліцензіями**.

Наявності ліцензії потребує не будь-яка підприємницька діяльність, а тільки та, що зазначена в Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Як правило, це такі види виробничої діяльності, які можуть вплинути на життя та здоров'я людей, безпеку населення та та його працівників на здатність забезпечити безпеку споживачам, суспільству і державі.

Також держава встановила коло осіб, яким заборонено здійснювати підприємницьку діяльність, це — неієздатні особи; народні депутати; посадові і службові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування; військовослужбовці; судді, працівники прокуратури, правоохоронних органів; особи, яких суд обмежив у праві займати певні посади чи займатися певною діяльністю (впродовж терміну такого обмеження); особи, засуджені за корисливі злочини (до зняття чи погашення судимості).

Модуль 4

Відповідальність підприємця

Не завжди інтереси підприємців і суспільства загалом збігаються. Саме тому сьогодні проводиться багато дискусій щодо відповідальності бізнесу перед місцевим населенням, громадою.

Виокремлюють чотири основних типи соціальної відповідальності бізнесу.

Економічна — включає створення робочих місць і сплату податків для підтримки життєдіяльності держави.

Юридична відповідальність передбачає дотримання бізнесом місцевих і міжнародних законів.

Етична відповідальність вимагає дотримання співробітниками і компанією загалом загальнолюдських норм поведінки у взаєминах один з одним, конкурентами, державою і суспільством.

Добровільна — інвестування у проекти, що приносять значну користь суспільству, але не мають прямої віддачі. Це захист навколишнього середовища, інвестиції у здоров'я та грамотність населення, інфраструктуру, боротьбу з бідністю і т. ін.

Застосуйте набуті знання та досвід

Підприємницький інтерес та інтереси суспільства

Розгляньте наведені нижче ситуації, визначте інтереси підприємця та інтереси суспільства в цих ситуаціях. Поясніть причини розбіжності інтересів і запропонуйте шляхи їх узгодження.

Інтереси підприємця	Ситуації	Інтереси громади
	Біля школи відкрився кіоск, де приватний підприємець продає на розлив алкогольні напої	
	На приватному підприємстві, що випускає футболки, в цехах не працює вентиляція влітку і опалення взимку	
	Частину зарплати, що перевищує мінімальний рівень, підприємець виплачує працівникам у конвертах	
	Хімічне підприємство, не маючи очисних споруд, викидає в повітря велику кількість забруднюючих речовин, що призводить до пошкодження рослин навколо і викликає підвищену захворюваність дихальних шляхів мешканців міста	
	Підприємці продають населенню ягоди, зібрані в промислових зонах, повідомляючи покупців, що товар походить із екологічно чистих районів	
	Задля виконання замовлення підприємець вимагає від працівників працювати понаднормово, не підвищуючи зарплату	